

Bijlage 1: Onderzoeksopzet 'evaluatie crisis fipronil in eieren'

Aanleiding en toezegging onderzoek

Begin juni 2017 kreeg de NVWA een signaal van het Belgische Federale Agentschap voor de veiligheid van de voedselketen (FAVV) dat fipronil was aangetroffen in eieren. In vervolg hierop is de NVWA onderzoek gestart naar fipronil in eieren bij verschillende leghennenbedrijven in Nederland. Dit heeft deze zomer geleid tot het blokkeren van pluimveebedrijven, een publiekswaarschuwing voor de consumptie van eieren met fipronil en het uit de handel nemen van eieren. Daarbij bleek dat er in november 2016 signalen waren over het illegaal gebruik van fipronil bij de reiniging van stallen bij leghennenbedrijven.

De fipronil crisis heeft zowel nationaal als internationaal veel maatschappelijke impact en heeft geleid tot veel vragen over de oorzaken van de crisis en de afhandeling ervan. De minister van VWS en de staatssecretaris van EZ hebben toegezegd een breed onderzoek te laten doen naar hoe de crisis heeft kunnen gebeuren en wat in de toekomst kan worden verbeterd.

Het onderzoek moet inzichtelijk maken hoe deze crisis in de voedselketen heeft kunnen gebeuren, hoe de crisisafhandeling is verlopen en wat de punten zijn ter verbetering. Het aantreffen van fipronil komt voort uit het illegale gebruik van een biocide met deze stof in de voedselketen. De melding betreffende het gebruik van fipronil van november 2016 en de daaropvolgende stappen die genomen zijn, zullen onderdeel uitmaken van het onderzoek. Het onderzoek beperkt zich daarom niet tot het afhandelen van de crisis door de NVWA, maar beslaat de verantwoordelijkheid van alle actoren in de keten en de wijze waarop die de eigen verantwoordelijkheid vorm geven.

Centrale onderzoeksvragen

In het onderzoek naar de fipronil crisis staan drie onderzoeksvragen centraal:

- 1) Wat is de rol en verantwoordelijkheid van de verschillende actoren in de eierketen ten aanzien van de borging van de voedselveiligheid?
- 2) Wat is de rol en verantwoordelijkheid van de verschillende actoren in de toezichtketen ten aanzien van de borging van de voedselveiligheid?
- 3) Hoe hebben de verschillende actoren (privaat en publiek) gehandeld in de afhandeling van de crisis?
- 4) Hoe hebben de verschillende EU landen en de Europese Commissie gehandeld en hoe kan er beter worden afgestemd?

Elke centrale vraag kan worden uitgediept met specifieke vragen (zoals onder andere ook aan de orde gekomen in het algemeen overleg van 24 augustus 2017). Het is aan mevrouw Sorgdrager om de specifieke vraagstelling aan te scherpen, mede gebaseerd op de vragen vanuit de Kamer. Om een idee te geven zijn in de bijlage al specifieke vragen benoemd die de afgelopen maanden zijn opgekomen. Dit is een niet uitputtende lijst.

Onderzoeksrapport

Het onderzoek Sorgdrager zal moeten leiden tot antwoorden op de gestelde vragen. Daaruit zullen conclusies komen en aanbevelingen volgen voor verbetering van de borging van de voedselveiligheid in de eierketen en wellicht breder, van het totale voedselsysteem. Dit alles met het doel te leren van deze crisis. Gezien het belang van het onderzoek is zorgvuldigheid belangrijk, maar is ook voortvarendheid geboden. Streven is het onderzoek af te ronden voor 31 december 2017.

Bijlage met specifieke onderzoeksvragen

1) Wat is de rol en verantwoordelijkheid van de verschillende actoren in de eierketen ten aanzien van de borging van de voedselveiligheid.

- Wat was de rol en de verantwoordelijkheid van het voedselproducerende bedrijfsleven (o.a. leghennenbedrijven, pakstations, retail, eiverwerkende bedrijven) en de ongediertebestrijders/servicebedrijven?
 - Wat was de bekendheid van pluimveehouders met de wet en met de toelating van middelen?
 - Checkten pluimveehouders de gebruikte middelen op legaliteit?
 - Wat was de verantwoordelijkheid van de sector ten aanzien van middelen die worden toegepast?
 - Wat was de bekendheid van de afnemers van de eieren met de wet en hun eigen verantwoordelijkheid in de keten (o.a. meldplicht en recalls)?
- Wat was de rol en de verantwoordelijkheid van het private kwaliteitssysteem IKB-ei en IKB-pluimveeservicebedrijven (en het toezicht hierop door private certificatie-instellingen)?
 - Wat stelt IKB-ei en IKB-pluimveeservicebedrijven voor?
 - Hoe vindt certificatie van pluimveehouders plaats?
 - Wordt gekeken naar het gebruik van illegale middelen?
 - Hoe kan het dat pluimveehouders afnemen van niet IKB erkende servicebedrijven (zoals Chickfriend)?
- Hoe werkte de zelfregulering in de sector en wat kan hierin verbeterd worden?

2) Wat is de rol en de verantwoordelijkheid van de verschillende actoren in de toezichtketen ten aanzien van de borging van de voedselveiligheid?

- Wat was de verantwoordelijkheid van de ILT en de NVWA op het gebruik van biociden in de primaire sector?
 - Hoe werd het toezicht uitgevoerd in 2016 en 2017?
 - Hoe is het mogelijk dat gedurende anderhalf jaar het gebruik van een verboden stof niet door het toezicht wordt opgemerkt?
 - In hoeverre wordt in dit toezicht gebruik gemaakt van zelfregulering (IKB ei)?
- Wat was de verantwoordelijkheid van de Nederlandse Controle Autoriteit Eieren (NCAE)?
 - Hoe werd het toezicht in de eierketen uitgevoerd in 2016 en 2017?
 - Hoe was de samenwerking tussen NCAE en de NVWA?
 - Kwamen signalen of vermoedens van NCAE bij de NVWA terecht?
 - In hoeverre wordt in dit toezicht door NCAE gebruik gemaakt van zelfregulering (IKB ei)?
- Wat was de verantwoordelijkheid van de NVWA?
 - Hoe werd het reguliere toezicht in de eierketen uitgevoerd in 2016 en 2017?
- Wat was de rol en verantwoordelijkheid van de departementen bij het toezicht en de crisisaanpak? En hoe hebben zij hierop gehandeld?

3) Hoe hebben de verschillende actoren (privaat en publiek) gehandeld in de afhandeling van de crisis?

- Wat was de rol van bedrijven/producenten in de eierketen?
 - Welke rol hadden koepelorganisaties?
 - Wat was de rol van IKB-ei en de private certificatie-instellingen?
- Wat was de rol van de toezichthouders?
 - Wat was de rol van NCAE, NVWA en de ILT?
- Welke rol hadden de kennisinstellingen, o.a. RIVM, Ctgb, Voedingscentrum?
- Wat was de rol van de departementen bij het toezicht en de crisisaanpak?

- Wanneer zijn zij op de hoogte gesteld en welke stappen hebben zij gezet?
- Welke rol had de Europese Commissie?
- Hoe was de samenwerking tussen de verschillende genoemde partijen?
- Hoe verliep de communicatie van de overheid met ondernemers?
- Hoe verliep de communicatie met consumenten over de crisis?
 - Was de geboden transparantie via publicatie van eicodes effectief?
- Hoe was de signalering en informatie-uitwisseling, zowel tussen bedrijven onderling als tussen bedrijfsleven en overheid?
- Kloppen de procedures (publiek, privaat en de interactie)? Wat kan er beter?
- Wat was de werkwijze betreffende de meldingafhandeling, de risicobeoordeling, de snelheid van analyses, de publiekswaarschuwing, de communicatie met ondernemers en consumenten? Kan dat beter?
- Hoe ziet de tijdlijn van de gebeurtenissen eruit?
- Hoe is de NVWA omgegaan met de meldingen van november 2016 en van juni 2017? Wat wisten zij op dat moment en welke stappen zijn gezet?
- Hoe heeft de NVWA de risicobeoordelingen gedaan (in 2016 en 2017)?
 - Heeft BuRO het EFSA rapport uit 2006 betrokken bij de risicobeoordeling?
 - Wat waren de bijdragen van het RIVM en het Ctgb aan de risicobeoordeling?
 - Beschikte BuRO over voldoende (wetenschappelijke) kennis? En RIVM, RIKILT en CtGB?
 - Heeft BuRO alle beschikbare informatie gebruikt bij haar risicobeoordeling?
 - In welke vorm is de risicobeoordeling beschikbaar gesteld aan het toezicht?
- Waarom is gekozen voor strafrechtelijk onderzoek en niet voor handhavende acties?
 - Waarom zijn niet parallel daaraan monsters genomen van eieren en kippenvlees?
- Hoe is de samenwerking tussen de IOD en het toezicht van de NVWA verlopen?
 - Hoe is de gegevensuitwisseling tussen de IOD en het reguliere toezicht?
 - Hoe is de samenwerking tussen de IOD en het OM?
 - Wat mag wel en niet gedeeld worden uit strafrechtelijk onderzoek in welke fase?
- Wat is de follow up geweest in de periode daarna?
 - Inzet van NVWA-laboratorium, andere (private) laboratoria, voldoende capaciteit?
 - Zijn andere actoren (externe kennisdragers) betrokken geweest in deze fase? Wat was hun rol?
 - Hadden andere actoren betrokken moeten zijn?
 - Is sprake geweest van communicatie met / tussen verschillende actoren?
- Op welke momenten heeft communicatie met de sector/het publiek plaatsgevonden?
 - Wat was de insteek / het beoogde effect van de communicatiemomenten?
 - Wat was het effect van deze communicatiemomenten?
 - Waar liep het goed, waar zitten verbeterpunten?
- In hoeverre is de NVWA toegerust op haar taken/verantwoordelijkheden in deze crisis?
 - Is de NVWA ingericht op het verwerken van 18.000 meldingen (ook met het oog op de groei in deze meldingen)?
 - Zijn de financiering en bemensing in orde?
 - Is er voldoende kennis?
 - Worden er voldoende fysieke inspecties uitgevoerd om een valide toezichtbeeld van de sector te hebben?
 - Wat betekent dit voor de borging van de voedselveiligheid?

4) Hoe hebben de verschillende EU landen en de Europese Commissie gehandeld en hoe kan er beter worden afgestemd?

- Hoe verliep de internationale afstemming?
 - Hoe verliepen de contacten met autoriteiten van andere Lidstaten, buurlanden in het bijzonder, en de EC? En derde landen?
 - Is er sprake van een geharmoniseerde aanpak? Ook tav transparantie?
 - Hoe zijn die contacten verlopen bij de crisis? Wanneer is contact opgenomen met de EC?
 - Heeft het RASFF systeem voldoende gewerkt? Of het EU fraudenetwerk?